

Павле Драгичевић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Одсјек за историју

**ДВА ПИСМА ДУБРОВАЧКЕ ОПШТИНЕ ВОЈВОДИ
САНДАЉУ ПОВОДОМ ЊЕГОВОГ ДЕПОЗИТА И
ОДЛАСКА У БОСНУ НА СТАНАК**

[Дубровник], мај 9, [1422]

Сажетак: Тема рада су два писма Дубровачке општине чији је повод настанка Сандаљев одлазак на станак у Босну љета 1422, на коме су рјешавана важна питања у односима између Венеције и Босне, као и неке локалне теме. Једна од њих је и напад људи војводе Радосава Павловића на кућу дубровачког кнеза у Конавлима.

Кључне ријечи: Босна, Венеција, Дубровник, Конавли, XV вијек, Сандаљ Хранић, депозит, станак.

Повод за настанак ова два писма је Сандаљев одлазак на станак, тј. скупштину босанске властеле, која је требало да ријеши одређена питања која су се јавила као резултат нових политичких околности у приморју. Наиме, Венеција је 1420. повратила Сплит и Трогир, те успоставила своју власт и у Котору, чиме су највише били угрожени политички и економски интереси војводе Сандаља који је сматрао да се Котор налази у његовој сфери утицаја. У наредних неколико година безуспјешно је од Венеције тражио да му преда Котор, па једино што му је још преостало било је да омета трговачке караване који су преко његове територије одлазили у тај приморски град, чиме је наносио велику штету градским финансијама. Током тог периода он је боравио углавном у Бишћу, одакле је пратио развој догађаја. Политичку ситуацију је додатно искомпликовала и смрт Балше III, 1421. године, који је тестаментом оставио Зету деспоту Стефану Лазаревићу. Овај је одмах

---

* Ел. пошта: pavled@bl.elta-kabel.com

са војним одредима кренуо да запосједа зетске приморске градове које је Венеција стекла претходних година. Сандаљ је био ожењен сестром деспота Стефана, па је постојала опасност да и он, оштећен млетачком политиком, војно помогне свога шурака у његовом рату против Венеције, чиме би угрозио стабилност венецијанских позиција у овом дијелу Јадранског приморја. Настојећи смирити новонасталу ситуацију са војводом Сандаљем, који је међу босанским великашима био највећи венецијански опонент, млетачка влада припремала је крајем маја 1422. свог посланика на пут у Босну, дајући му детаљне инструкције. Вијести о овим дипломатским активностима могу се пратити још од почетка марта 1422, када је одлучено да се пошаље у Босну један посланик. Осим тога, крајем априла мјесеца Сандаљеви посланици су боравили у Венецији захтијевајући поново повратак Котора у руке босанског велможе. Мора да су ти посланици и донијели Сандаљу почетком маја вијести из Венеције о доласку млетачког посланика на краљев двор у Високо и о темама о којима ће бити ријечи. Због тога је Сандаљ, спремајући се на пут у Босну, журно из Дубровника тражио луксузно посуђе, јер је пред осталим велможама и млетачким послаником, као и самим краљем, хтио да се покаже у свом најбољем издању, окружен ореолом луксуза који је наговјештавао његову моћ и утицај. Поред напријед наведеног, тај исти млетачки посланик је требало да извиди могућност склапања савеза између Венеције и босанског краља против цетинског кнеза Иваниша Нелипчића, који је угрожавао млетачке посједе у далматинском приморју, као и да покуша продубити трговинске односе двију земаља, настојећи да испослује венецијанским трговцима олакшице и закуп трга Дријева. Током љета, млетачки посланик Зуан Зорзи (Johannes Georgio, Иван Чоржи) стигао је у Босну и Високо и остао тамо више мјесеци. О овим и другим питањима нарочито је расправљано током августа мјесеца, о чему су остали неки трагови Зорзијевих извјештаја у Венецију у виду каснијих одговора и упутстава венецијанске владе. У једном од тих одговора поменуто је да ће босански краљ Твртко II дати одговоре на поменута питања и млетачке приједлоге након што се посавјетује са властелом *in concilio congregando*, тј. на станку. Поред ових крупних политичких питања на станку је, вјероватно, међу босанским велможама било ријечи и о мањим питањима која су се тичала локалних тема. Једно од њих је и напад на кућу дубровачког кнеза у Љутој у Конавлима. Предисторија овог догађаја сеже још неколико година раније и тичали су се дубровачких настојања да откупе Конавле

од војвода Сандаља и Радосава Павловића. Сандаљ је још 1419. продао свој дио Конавала Дубровчанима, али се ови нису могли споразумјети са Радосавом Павловићем, који је тражио високу суму за свој дио. Да би приволио Дубровчане да му исплате суму коју је он замислио да добије, прибјегао је врло ружној методи, узнемиравању дубровачких посједа. Један од тих потеза десио се крајем фебруара 1422. када је Бранко, Радосављев кастелан града Сокола у Конавлима, заједно са наоружаним људима из околине напао кућу дубровачког кнеза Конавала у мјесту Љута. Том приликом су протјерали самог кнеза и његово особље, запријетивши им да ће их у супротном убити, а кнежеву кућу су потпуно демолирали и опљачкали. Овај догађај покренуо је праву дипломатску активност дубровачке владе, која је трајала неколико мјесеци с циљем да се зауставе овакви, најблаже речено, непримјерени поступци војводе Радосава Павловића.¹

---

¹ М. Пуцић, *Споменици српски* I, 161–169; S. Ljubić, *Listine* VIII, 121, 133, 165–166, 174–178, 188–190; N. Jorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XVe siècle* II, Paris 1899, 206–209; А. Ивић, *Радосав Павловић, велики војвода босански*, ЛМС 245 (1907) 24–27; Р. Грујић, *Конавли под разним господарима од XII до XV века*, Споменик СКА LXVI (1926) 29–31; А. Dabinović, *Kotor pod Mletačkom republikom (1420–1797)*, Zagreb 1934, 11–26; В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд – Бања Лука 1992, 428–429; М. Динић, *Државни сабор средњовековне Босне*, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 281–283; М. Šunjić, *Prilozi za istoriju bosansko-venecijanskih odnosa 1420–1463*, Historijski zbornik XIV (Zagreb 1961) 119–123; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 254–257; *Историја Црне Горе* II–2, Титоград 1970, 121–151; Б. Храбак, *Венеција и Сандаљ Хранић у његовом ширењу по приморју почев од Херцег-Новог*, Из старије прошлости Босне и Херцеговине I, Београд 2003, 86–92; Б. Храбак, *Венеција и босанска држава*, Из старије прошлости Босне и Херцеговине III, Београд 2004, 61–66; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković, Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Sarajevo 1981, 87–109; П. Живковић, *Босна између Дубровачке и Млетачке републике двадесетих година XV стољећа*, Историјски зборник 7 (Бања Лука 1986) 7–23; Д. Ловреновић, *Џетински кнез Иваниш Нелипчић у политичким превирањима у Далмацији крајем XIV и током првих деценија XV стољећа*, Прилози ИИ у Сарајеву 22 (1986) 199–220; М. Šunjić, *Bosna i Venecija*, Sarajevo 1996, 150–160, 176–187; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranic Kosača*, Sarajevo 2009, 240–254, 433–434; Е. Kurtović, *Četiri bosanska Sokola*, Pregled 1 (Sarajevo 2011) 93–100.

Ранија издања

Оригинали писама се нису сачували, већ само њихови преписи који се налазе у првом тому архивске серије *Писма и упутства на исток*.² До сада су два пута објављивани. Прво писмо: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 168–169, док. 290; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 371–372, док. 378. Друго писмо: М. Пуцић, *Споменици српски* I, док. 291, 169; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 326, док. 334. Издање оба писма приредили смо на основу дигиталног снимка који је начињен почетком августа 2011. године у Државном архиву у Дубровнику.

(I)

Текст^{**}

+ Главном⁸ и велможном⁸ г[оспо]д[и]н⁸ Сандаљу
м(и)л(о)стию Б(о)жишмъ велико|2|м⁸ вокводи босанском⁸ удъ
владѣцагѡ град(а) Дѣбровника кнеза, |3| властель и удъ вѣсе
5 |4| вѣскине многѡлюбимо поздрављєнкъ. |4| Г[оспо]д[и]не воквода,
листь ѡтворєнь удъ г(о)сп(од)ства примисмо подъ |5| печьтию
г(о)сп(од)ства ви и раздѣлѣсмо цо намъ ваша м(и)л(о)сть пише |6|
кръ скоро пѣтъ мислите имати къ Бонѣ (!) на станакъ и за тѡ |7|
да бисмо г(о)сп(од)ствѣ ви, по Прибисавѣ ѣдали ваша два кабла
сре|8|брѣна и два бѣхара (!) бѣла с веригами и сѣ капцами а да за
10 |9| стѣжѣ великѣ не чинимо ни велицѣхъ разлога крѣ ви к |10|
многѡ пѣтеви на потрѣбѣ. Г(о)сп(о)д(и)не воквода, и наипрѣво |11|
молимо Б(о)га да ви г(о)сп(од)ствѣ ви ѣ добри часѣ пошастѣк |12| и
вракнѣк а крѣ за више р(е)чене сѣдове волтанѣ си, такои |13| пише,
15 |14| внози к вѣсе Б(о)жик и ваше. За вашѣ чѣсть и почѣ|14|тєно ѣгѡудѣк
удъ нашега не бисмо цѣдили ѣ чѣмъ бисмо |15| могли. И єто, дасмо
вѣсе како стѣ писали Прибисавѣ По|16|хваликю да ви принесє.

+ .ѣ. мадиѡ

---

² DAD, *Lettere e commissioni di Levante* I, fol. 126^r.

^{**} Редакција издања и превода оба писма: Т. Суботин Голубовић.

Даномъ Насламо Хонма рибѣ сирѣдго млтнго оушѣ асано
мо поитъ воан оушншомъ въ владѣнцѣхъ подъ коро асано сирѣ
дѣтѣау фѣвъ сѣвъ шпнннѣ мору лгоушко поурѣалъ сѣвъ
рѣнѣау оушннѣ шпннѣ рѣвъ шпннѣау приушнѣау поурѣ
лѣхѣтнѣ шпннѣау Нрѣнѣау млтнго млтн асано млтн пнше
нрѣнѣау млтн асано млтн шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
аушнѣау шпннѣау поурѣалъ блѣн асано асано асано асано
орѣнѣау асано оушнѣау блѣн асано асано асано асано асано
шпннѣау блѣн асано асано асано асано асано асано асано
млтнго млтн асано асано асано асано асано асано асано
млтнго оурѣ асано асано асано асано асано асано асано
Нрѣнѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
пнше шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
млтнго оурѣ шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
млтнго. Нрѣнѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау

Ш. Мданнѣ — II

Даномъ Насламо Хонма рибѣ сирѣдго млтнго оушѣ асано
мо поитъ воан оушншомъ въ владѣнцѣхъ подъ коро асано сирѣ
дѣтѣау фѣвъ сѣвъ шпнннѣ мору лгоушко поурѣалъ сѣвъ
рѣнѣау оушннѣ шпннѣ рѣвъ шпннѣау приушнѣау поурѣ
лѣхѣтнѣ шпннѣау Нрѣнѣау млтнго млтн асано млтн пнше
нрѣнѣау млтн асано млтн шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
аушнѣау шпннѣау поурѣалъ блѣн асано асано асано асано
орѣнѣау асано оушнѣау блѣн асано асано асано асано асано
шпннѣау блѣн асано асано асано асано асано асано асано
млтнго млтн асано асано асано асано асано асано асано
млтнго оурѣ асано асано асано асано асано асано асано
Нрѣнѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
пнше шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
млтнго оурѣ шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
млтнго. Нрѣнѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау
шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау шпннѣау

Ш. Мданнѣ — II

Превод

+ Славном и велможном господину Сандаљу, милошћу божјом великом војводи босанском, од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све Општине веома срдачан поздрав. Господине војводо, примили смо ваше отворено писмо с печатом вашег господства и разумјели смо шта нам ваша милост пише да сте скоро мислили путовати у Босну на станак и да због тога вашем господству, по Прибисаву, пошаљемо ваша два сребрна суда и два бијела пехара са веригама и поклопцима и да зато много не отежемо и не захтијевамо много исправа (јамстава), јер су вам много потребни. Господине војводо, прије свега, молимо Бога да вас послужи вријеме при одласку и повратку а, што се тиче напријед поменутих судова, слободан си (их тражити) јер тако пише да је оно све божје и ваше. И када бисмо могли, не би се устезали да испунимо поштовану заповјест вашег достојанства. И ето, дали смо све Прибисаву Похвалићу да вам донесе како сте и писали.

+ 9. маја [1422]

(II)

Текст

+ Главном⁸ и велможном⁸ г[оспо]д[и]н⁸ Сандаљу
м(и)л(о)стию Б(о)жию⁸ |2| великом⁸ војводи босанском⁸ |3|
владѣца⁸ град(а) Д⁸|3|убровника кнеза, властель и |4| вѣсье
многолюбив⁸ |4| мо поздравленък. По дрѣв⁸ лист⁸ г(о)сп(о)дств⁸
5 ви писасмо за |5| сѣдове г(о)сп(о)дства ви за сѣдове сребрне по
кѣк посласте да к |6| дамо Прибисав⁸ Похваликю, сѣдзи г(о)сп(о)дства ви
да ви [и]хъ до |7| несе и дали м⁸ ихъ смо. Я сѣди г[оспо]д[и]не војвода,
за пѣть кои |8| пишете крѣ ви к поити ⁸ Босн⁸ на станакъ, молимо
|9| Б(о)га да ви ви ⁸ добри часъ пошѣстьк и вѣракък. |10|
10 |10| Баша великостъ добро зна наш⁸ волю и мисаль и вели|11|ко
имамо ⁸ г(о)сп(о)дство ви за всакога наша |12| дългованья и затѣ
⁸ милкно молимо ваш⁸ м(и)л(о)сть тамо |13| вѣдѣки ако потрѣба
<ко>га вѣде како ви к болк Б(о)гъ наста |14| виль за наш⁸ чѣсть и
добро кѣкк ваше вѣди и за недвѣрь |15| щин⁸ кога к нашем⁸ кнез⁸
15 |15| чинкна ⁸ Конавли. Яко |16| ви к м(и)л(о)сти видѣть кою спомен⁸
⁸ чин(и)ти нека г(о)спода рѣсаж |17| ка виде крѣ к недрагѣстно цю к

твoимъ пригaтeлѣмъ |18| ѡчинкно. И цо ви бѣде м(и)л(о)сть а ви
кѣте дати наамъ |19| ѡзнaть.

+ ѿ мадиг

Превод

+ Славном и велможном господину Сандаљу, милошћу божјом великом војводи босанском, од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све Општине веома срдачан поздрав. У другом листу писали смо вашем господству за судове вашег господства, за сребрне судове за које сте тражили да их дамо Прибисаву Похвалићу, слуги вашег господства да вам их донесе и тако смо му их и предали. А сада господине војводо, за пут о коме пишете, јер идете у Босну на станак, молимо Бога да вас послужи вријеме при одласку и повратку. Вашој висости је добро познато да за све наше потешкоће полажемо нашу мисао, вољу и велику наду у ваше господство и зато скрушено молимо вашу милост да боравећи тамо, уколико буде потребе и како вас већма Бог усмјери за нашу част и добро ваше куће, успоменете и за дивљаштво које је нашем кнезу причињено у Конавлима. Ако ваша милост жели нешто да успомене (поводом тога) нека виде русашка господа, јер је мучно то што је учињено твојим пријатељима. И шта год да ви одлучите, ставићете нам то до знања.

+ 9. маја [1422]

Дипломатичке особености

Писма не одударају од осталих писама карактеристичних за дубровачку канцеларију тог времена. Састоје се од једноставног формулара, карактеристичног за писма којима је сврха пренос одређених информација. Поред инскрипције, интитулације и салутације, језгро ових писама састоји се од дуже експозиције са одређеним диспозитивним елементима у којој су образложене околности њиховог настанка. Писма се завршавају датумом у којем је наведен само дан и мјесец без ознаке године, што за писара Руска Христофоровића и дубровачку канцеларију није неуобичајено, посебно када се ради о писмима приватног карактера.³

---

³ С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици*, XVII. *Датирање*, Глас СКА СХХХII, други разред 70 (Београд 1928) 30–36.

Љубомир Стојановић је текст првог писма издао као саставни дио тзв. „седмог листа“ депозита војводе Сандаља, али је и површном анализом садржаја јасно да је оно везано за Стојановићев шести депозитни лист.⁴

Важнији термини

У ранијем броју *Грађе о прошлости Босне* већ је обрађен термин **станак** (ГПБ 4, 87).

Просопографски подаци

У ранијем броју *Грађе о прошлости Босне* већ је објашњена личност **Прибисав Похвалић** (ГПБ 4, према регистру).

Топографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* већ је обрађен топоним **Конавли** (ГПБ 1, 2, 3, према регистру).

---

⁴ Тај документ смо објавили у нашем другом раду у овом броју *Грађе о прошлости Босне*, али не као шести, већ пети депозитни лист, поштујући хронологију настанка документа. О Сандаљевим депозитима детаљније у: Е. Kurtović, „*Državni depozit*“ (*depozit banice Anke, Sandalja Hranića i Katarine u Dubrovniku 1406. – 1413. godine*), Prilozi II u Sarajevu 28 (1999) 57–103; Е. Kurtović, *Kretanje u depozitu Sandalja Hranića u Dubrovniku 1413–1435. g.*, Hercegovina 11–12 (Mostar 2000) 29–53; Е. Куртовић, *Јелена Хранић у банкарским пословањима у Дубровнику и Котору*, Зборник за историју БиХ 5 (2008) 89–113.

Pavle Dragičević

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Département d'Histoire

**DEUX LETTRES DE LA COMMUNE DE DUBROVNIK AU
VOÏVODE SANDALJ AU SUJET D'UN DEPOT
DE CE DERNIER ET DE SON DEPART POUR PARTICIPER
A UNE ASSEMBLEE EN BOSNIE**

[Dubrovnik] , mai 9, [1422]

Résumé

Ce travail s'intéresse à deux lettres adressées par la commune de Dubrovnik au voïvode Sandalj à l'occasion de son départ pour prendre part à une assemblée (stanak), c'est-à-dire une réunion des seigneurs de Bosnie lors de laquelle devaient être observées d'importantes questions concernant les relations politiques entre Venise et la Bosnie. Dans la première, les Ragusains informent Sandalj que son émissaire a retiré une vaisselle de luxe qui se trouvait dans un dépôt confié à Dubrovnik, car il en avait besoin avant de se mettre en route pour la Bosnie. Dans la seconde, ils prient Sandalj de soulever, lors de l'assemblée, la question de l'attaque de la maison de leur knez aux Konavli. Outre le texte des lettres en ancien serbe et leur traduction en serbe moderne, ce travail inclut un chapitre traitant en détail les circonstances dans lesquelles ont été rédigées ces deux lettres.

Mots-clés: Bosnie, Venise, Dubrovnik, Konavli, XVème siècle, Sandalj Hranić, dépôt, assemblée (stanak)